

בעזרת

ספור מפליא הנוגע לכבוד התורה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

מאת הרב

שמואל ברוך שולמן

אלוץ תרצ"ד

לחיי שנת השבעים

של מרן הגאון שליט"א

עדה"ק ירושלים תובביא

את הספור ההסתורי הזה שמעתי מפי רבי
ומורי פאר הדור מרן הגר"י קוק שליט"א
מרא דארעא ישראל—שקבל מפי חותנו האד"ת
זצ"ל — במסכה של רבנים ונכבדי עיה"ק
ירושלים ושעשה רושם חזק מאוד על השומעים.

הרה"צ הגאון רבי יעקב משה חרל"ם שליט"א
(ר"מ) בישיבת רבנו שיחי "מרכז הרב" העיר
לי הערה חשובה זו: כשספרו אח"כ את דבר
הברכה (לרך הנמול) המוזרה והעוקצת
של היעב"ץ לבעל דבבא ידידיה ר' יהונתן
אייבשיץ נחלהבו פניו וענה בחום ואמר:
אין הכי נמי, — והלואי ! . . . וד"ל.

בשנת ח'ר בערך הוציא סוטר צורר אחד בלונדון ספר
נאצה בשם "נתיבות עולם" בחמשה חלקים, שהיה מלא וגרוש
דברי שמר ועלילות נשחתות על התורה שבכתב ושבע"פ, על
עם ישראל ועל היהדות בכלל בצורה כיכ מנוולת ומעוררת
משטמה כאופן מזעזע מאד, הספר היה נרפס בעברית וגם
באנגלית וגרם בשעתו חסיסה גדולה ביחוד בקרב יהודי
אנגליה, שקראו לאספה רבתי עם בנוכחות השר הצריכי ר'
משה מונטיפיורי ז"ל, והוא היה עומד אז כהכנה למסעיו
לדמשק לשם הגנה נגד עלילת הדם הירועה, ומשם לרוסיה
להגן על אחינו שכברינה הזאת כלפי הרדיפות הנוראות של
הצר הצורר ניקוליי הראשון, באספה סוערת זו באו לבסוף
לידי החלטה למצוא איש מלומד אחד אשר ישיב מלחמה
שערה בעט שנונה וחשובות נצחות לכל הכתוב בספר הממא
"נתיבות עולם" הנ"ל. והוסכם הדבר שר' משה מונטיפיורי
בשהותו ברוסיה יחקור מפי חכמי ישראל במדינה זו על
איש כזה שאפשר יהיה לסמוך עליו בעבודה כיכ אחראית.
ויהי תיכף בבוא מונטיפיורי לשם לקח דברים עם חוגים
שונים והחליט לבסוף על הסופר החכם ריב"ל (לעוינזאן)
מקרקעניץ, וסזה נוצר הספר "זרובכל". אחרי עבור משך

של שנים נפוצה שמועה כי המשומר מחבר הספר הטמא
גנתיבות עולם חזר בתשובה.

בימים ההם ישב על כסא הרכנות בעיר הורודנה
הנאון ר' בנימין דיסקין (אביו של הנאון ר' יהושע יהודה
ליב דיסקין זצ"ל, שאור תורתו האירה באחרית ימיו בירושלים)
הרב הזה נהג את רבנותו בכבוד ובעדינות יוצא מן הכלל.
חברי בית הדין של העיר היו יושבים בכיתו באופן קבוע.
והוקצע להם חדר חיצון ליד החדר מקום מושבו של הרב
טרא דאתרא, וכל דבר הקשה כמשפטים ובשאלות הצריכים
עיון מיוחד היו הדיינים נכנסים בחדר קודש אל הרב פנימה
לשאל ממנו את חות דעתו עליו, ודבריו היו נחשבים בעיניהם
כדברי האורים ותומים, זולת אנשי בד"ץ היה כמעט כלתי
אפשרי להכנס אליו כי אם מצאו מקורם רבני הבד"ץ שזהו
דבר יוצא מן הכלל.

ויהי היום, ומרכבה התקרבה ועמדה ליד בית הרב
ומתוכה יצאה אשה כבודה, שעשתה רושם של חשיבות,
נכנסה ישר אל בית הרב והציגה את עצמה לפני הבד"ץ
כי היא איננה בת מדינה זו, וכי היא גרה בפרוסיה ולרגלי
ענין נכבד אחד באה לכאן ויש לה דבר נחוץ מאד לדבר עם
הרב. הרב ישב באותה שעה כדרכו לפני שלחן סלא ספרים
האשה נגשה ועמדה מצד השני של השלחן ובהכנעה גדולה
בקשה רשות הדבור לספר לשם מה היא באה. בתחלת דבריה

הקריסה, שמקום מגורה כעת הוא כנרמניא וכי היא נמנית
על שלומי אמוני ישראל ומתנהגת בתכלית שמירת קדושת
היהדות והמוסר הישראלי. ובלחישה מסרה שהיא האשה
הנצבת פה היא כתו של אותו האיש שהיה שנא בצדק על
כלל ישראל, הלא הוא המוסר הידוע מחבר הספר הנורא
בשם „נתיבות עולם“, אשר הרב ידע אודותיו בכל הפרטים
והמשיכה לספר לפניו שכימי שחרותו היה אביה מלמד דרדקי
בעירה אחת בליטא ומסנה היה מתפרנס ברוחק, פתאום
התחילו סרננים קליו שהוא נוהג קלות ראש באיזה ענינים
הנוגעים ליהדות, ואעפ"י שהיה מלמד בעל כשרון גדול חדלו
ההורים ליתן על ידו את ילדיהם, ובשכיל כך נשאר מחוסר
לחם, ועניות גרסה לו לאחוז מקל נודד בידו והלך לאשר
נשאו הרוח. עברו שנים אהדות והמשפחה חדלה לקבל מסנו
מכתבים ולא ידעו לאן פנה. הגיעו שמועות שהוא כלונדון
וכי הוא נחחבר אל המסיתים והסיר את דתו, והנה כאשר
יצאה המפלצת בצורת הספר הנ"ל נתברר לכל שהמלמד
הנ"ל הוא הוא הצורר הנבזה. אמה, אשת המוסר, שנשארה
ענונה עניה, עוררה עליה רחמנותם של אנשים מכירה אשר
דאגו לגורלה וע"י השתחפות עזרה של נדבות וגמיח הקימו
לה חנות מכולת שבה מצאה את לחמה. ומפאת היותה אשה
צנועה ויראת-אלוקים רכשה לה אהרה רבה אצל רבים
מבעלי בתים שבעירה, שנעשו לקוחותיה התמידיים, ומצבה

החבסם עד שעלתה ונעשית אמירה ונהלה את ביתה באופן
 מכובד מאד וחנכה את בתה זו על ברכי היהדות המסורתית
 וכאשר הגיעה פרקה להנשא לאיש לקחה האם לה לחתן
 צעיר יודע תורה ומושלם במעלה. והשתקעו לגור אחרי
 חתונתם בגרמניה. ובעלות זכר האב על לב הבת היתה
 נאמחת מעומק לבבה ומשחרלת בכל המאמצים למחקו
 מזכרונה. והנה ביום בהיר אחד הופתעה הבת מסכתב אחד
 שקבלה, אשר בפתחו נחשכו עיניה בראותה שהמכתב הזה
 הוא מאביה המשוחררת חייה. בכ"ז הבליגה בכל כחותיה
 על הנוקד אשר הרגישה בכל נפשה. והנה הוא כותב לה
 כדברים האלה: בתי היקרה, יודע אנכי את ערכי הבזוי
 ומצבי השפל מאד מאד בעיניך ובעיני כל ישראל. ידעתי
 את חטאי הנוראים נגד ה' ונגד תורתו ועמו אשר הרביתי
 לפשוע מזה שנים רבות מימי חיי. אבל דעי בתי שסוים
 אחרי שצילתי בתהום הטומאה נקור כי הזיק היהדותי שבקרבי
 ויחל להציקני, והנחם אוכל את כל חוכי ונפשי עד דכא,
 אכן אלה האוהבים שלי, המסיתים שהביאוני לידי הירידה
 הזאת להיות אצלם לכלי שרת לדבר דברי נבלה וחורו על
 ה' ועל עמו ועל כל קדשיו, קרבו אותי עד הנה רק להנחם
 אולם כאשר הרגישו כי שאינני עוד אותו הצורך ושונא
 ישראל ואמונתו אשר ראו בי כל הזמן וכי הניצוץ היהודי
 התלקח בקרבי, התחילו לדרוך אותי ברדיפות אכזריות עד

אשר גרשוני מעל פניהם. ועתה הנני זקן וחולה, שכור גוף
ורצון נפש, ואינני יודע למי אפנה לעזרה למצוא מחסה
בכרי להניח את ראשי. ע"כ בעת צרתי שמתי אל לבי לפנות
אל מדת הרחמים והחמלה, בתי היקרה, שתואילי לחלצני
ולקבלני אל חוך ביתך ולכלכלני באיזה אופן הרצוי לך
בשיבתי השפלה. הסכתב הזה הרהימני מאד, ואחרי שלקחתי
דברים עם אישי הרחמן הסכמנו לכתוב לו תשובה בנוסח כזה:
שאנו מסכימים שהוא יבוא אלינו בתנאי שבתחלה
יראה להעביר מעליו את הצורה הסומרית שלו ויתלבש
במלבושי יהודים כמנהג המקום עם חתימת זקן ופאות. וגם
שלא יהיה לו שום עסק עם אנשים. כשקבל הזקן את התשובה
עשה ככתוב בה עם כל התנאים, ושם לדרך את פעמיו,
סרגיש בעצמו שהנהו ככלי מלא בושח וכלים, נושך את
שפתיו סתוך מוסר כליות בכל הדרך ומתאמץ לעצור בעד
הדמעות החונקות אותו בפני שאר הנוסעים וחיה חש וסרגיש
כל הזמן שמרתו נשפכת בקרבו.

כשעמד לפני שער הבית חזקו דפיקות לבו, ובא
במבוכה: להכנס? לשוב? ... נכנס ...

בהופיעו על הספתן פגש תיכף בבעלת הבית, אשה
צנועה כשפניה ספיקות לב טוב ורחמן, ברכה לשלום ושאלה
על מעון כחו, היא נתאדמה כולה ותשיבה לו על ברכתו
כלאחר יד, והפנתה את ראשה ממבטי עיניו חסלאות בקשת

חנינה, וקראה אחרי בעלה שמהר לקול קריאתה אל הדלת.
כשנפגש פא"פ עם כתו וחתנו נפל על צוואריהם ויחחטא
כילד בוכה, ידיו ורגליו הזקנות רעדו ודמעות נגרו ארצה
והתיפח כתינוק קטן. והנה נפסקה בכיתו, נעצרה נשימתו
ונשאר בלי תנועה והוא נופל מתעלף על הסף בפישוט
ידיים ורגלים.

כל אנשי הכית בחרו להשיב את רוחו, הקימוהו מעל
הארץ, תמכו בידיו מזה וסזה והוכילו אותו ישר אל חדר
מיוחד אשר הקציעו עבדו העומד בודד מן הצד, מחשש פן
יצא פעם מפתח הכית חוצה ויפליט בפני מי שהוא שלא
בכוונה דברים שיהיו בהם לעורר חשש ביחס להעבר המגונה שלו.
הזקן שכב לו בכרירות על הסטה שעמרה יחידה
בחדר, על עיניו כאלו ענן וערפל, ראשו כאב עליו ולחץ
לבו הולך וגדול, ים של דמעות שפך במשך הלילה וחיתה
לו הרגשה כאילו הוא מכבס בהן את עוונותיו ופשעיו הרבים,
לאור הבוקר עצמותיו הזקנות רחפו וחיס גדול וצורב תקפהו.
בעמל רופאים וכהוצאות מרוכות עלה בידם להבריאו שוב
לדעת על משענתו, אבל הזקן תחזור בתשובה הזה, הלך ודר
כדי יום ביומו ונפשו דעכה לאטה, מן הבוקר ועד הערב
היה יושב על יד החלון הפונה אל הגנה, כשראשו שמוט
על לבו ומסתכל בצפרים המציצות. והצפרים רואות אותו
ונס צופות בו, וחרדה אוחזת בהן, ובורחות — והוא מציץ

ומאזין לרשרוש האילנות, מקשיב אל תוך נככי נפשו. ויש שהיה מזדקק מסקומו צופה למרחקים אל מעבר לאפקים, זועזועים היו חוקפים אותו, ושפתיו היו ממללות בחרדה גדולה. "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון?... ואימה חשכה נופלת עליו ולעיניו היו חוזרים ומצטברים ועולים חיי עברו, והי' מסרר בבכיות ובתחנונים בקול שהיה נשמע בכל פנות הבית הגדול, ואז צנח על סטתו המוצעת, כובש ראשו בתוך כפות ידיו, בוש בפני קירות חדרו וכלי הבית אשר מסביבו.

והנה באחד הימים, היה זה בחודש אלול, כשהרגיש הזקן שקצו קרב וימיו ספורים, קרא אל חדרו את בתו ואת חתנו. הם הסתכלו בו זרם דמעות כמה את פניהם. אביהם שכב חיוור בתוך מטה לבנה, כשתרמות מסומן כבר על פניו, בקול חלש ונמוך פתח ואמר: רוצה אני למסור לכם, בתי וחתני היקרים, דבר בתור מצוות שכיב מרע, שעייזר וצוה אני לקוות שעם כל חמשא הכבד של חטאותי הנוראים ימצא לי כודאי מליץ יושר בעולם אחרי שתגלו את זה לאחר מצדיקי הדור;

דעו נא יקירי, שמשפחתנו מוצאה מאלמונה, אחת משלש הערים המאוחדות הידועות בשם אחיז (אלמונה, דמבורג ונובק). בימי קדמוני של אבי היה הרכ בשלש הקהלות הנאון הנודע ר' יהונתן אייבשיטץ, וידוע הוא שהנאון ר' יעקב עמרן, הידוע בשם יעב"ץ, הרעיש את העולם נגדו בחשד שהוא ח"ו מכת משיח השקר שכתי צכי (שיי), ויהי כאשר בקש הנאון יעב"ץ מפרנסי

העיר שיקבעו את דירתו נ"כ בתוך הקהלה אלמונה. השיבו לו
מפני הכבוד, שכן הם מסכימים לקבל אותו בתור אחד מתושבי
הקהלה שלהם ויחד עם זה רמזו לו בתנאי שיסדר לו מנין לעצמו
בבית דירתו. כוונתם הייתה בזה להרחיק סקרים של שערוריות
מסיבת המחלוקת כינו לבין המרא דאתרא ר"י אייכשיטץ. מוכן
הדבר שבהמנין המיוחד אשר להגאון יעב"ץ היו נקצצים אנשים
אשר היו נוטים להתערב במחלוקת ולעורר סדנים ומריבות.
להגאון יעב"ץ היה בית דפוס משלו קבוע באחד מחדרי ביתו.
ואבי היה מתפללי המנין של ר' יעקב עמדין וגם השתמש
בכשרונו הספרותי לחבר כתבי פלסתר בחרופים ובגורפים
נוראים כלפי האב"ד דמתא הני"ל. פעם חיבר אבי מחברת בשם
"עקיצת-עקרב" וביום אשר נגמרה המחברת הזאת בדפוס חל
הברית-מלה שלי וכל אנשי שלומי של הרב יעב"ץ ומתפללי
המנין אשר לו הביעו לאבי בשמחה את ברכת המזיט חסכוני
שלהם, והוסיפו ואמרו שהם רואים "סימן טוב" בזה שאני נכנס
לבריתו של אא"ה ביום שאבי מוציא לאור את מחברת "עקיצת
עקרב". וגם הגאון יעב"ץ בעצמו הרים ידיו לשמים ובקול רם
בפני כל הקהל הקדוש אמר:

מזיט! מזיט! למחברנו היקר הלוחם האמין ב... משנה
שטחה אני שמח היום, כי ביום הזה יוצא לאור תחבור "עקיצת
עקרב" מעשה ידיו להתפאר, ואני תפלה לאל שבזכות זה יגדל
הילד ויהיה סמך ההיפך מאותו האיש (ר' יהונתן אייכשיטץ

אביר דמתא) אשר דברי המסכת הנפלאה ערוכים ומכוונים
נגדו, ויהיה לכבוד להוריו וישראל יתפאר בו.

כגמור הרב את דברי ברכתו שניכר היה בה שיצאו
מקומקא דליבא, ענה אחריו כל הקהל כאחד: אמן ואמן! ומסביב
לשלחן ערוך בשעת הסעודה שוחחו בשיחות מכאורע היום
מסביב לכתב-פלסתר האחרון הנ"ל, ועם גמר הסעודה יצאו
ברקודים והסתובבו במחול סתוך התלהבות ושירה, ומדי עברה
הקבוצה המרקרת על פני החדר ששם חיתה שוכבת אמי היולדת
נשאלו עומדים על מקומם למשך רגעים מספר, ואחד מהם היה
חוזר בקול גדול על הברכה הנפלאה של רבם ל"ר-הנמול"
וכלם התריעו אחריו במאמן, והיו חוזרים לרקודם כיתר שאת
ויתר עז. בקיצור מעולם לא ראתה איטונה שמחה כזאת
בברית מילה.

סני אז היה האב נפעם מאד בצפיה לקיום ברכתו של
הנאון יעכ"ץ, ולעתים היה עומד ושואל לעצמו חשאים: האומנם
הוא יזכה לבן יקר כזה? האם מח"ציו הוא יצא צדיק כזה
אשר יהיה לתפארת בישראל ורכים יהנו מאורו?

כאנחה עמוקה סהולה בככי גדול המשיך המוסר לשעבר
את דבריו: ההנכם שומעים כבר בתי וחתני היקרים את הפתרון
לכל התהפוכות הנוראות אשר עברו עלי כימי חיי הסנוולים?
דבר ידוע הוא שהנאון הק' יעכ"ץ ז"ל היה צדיק אמתי, וכתוב
בהו בצדיקיא, וחתנור אוסר ויקם לך ומכיון שברכני שאני אהיה

ההיפוך הנסתר מאותו צדיק יסוד עולם ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל.
לכן הייתי כמו אנוס והכרתי עפ"י הגזירה העליונה להיות נלכד
ברשת שחת אשר הייתי תועה בה במשך ימי חיי. ואעפ"י שאנני
חושב שהתנצלות הזאת חספיק לי להפטר מן הרין הנורא
העתיד לבוא עלי בעולם האמת שהנני הולך שמה, מכל מקום
בטוח אני שהקלה נדולה תצמח לי ע"י התנצלות הזאת של
הגזירה שנתכה עלי ע"י הברכה הנ"ל, שאצלי נהפכה לקללה
והחשיכה עלי את כל חיי בעוה"ז ובעוה"ב, וכשהתנצלות הזאת
תתקבל ג"כ על לב גאון וצדיק הדור אקוה שתפלתו לעילוי
נשמתו הנדחה תתקבל באופן שלכל הפחות במשך הזמנים אחרי
קבלת העונשים והדינים הראויים לבוא עלי, על פי כל מעשי
המכוערים והנוראים, יהיה לי בזה איזה תקין שתתקיים גם בי
הקלוב והחוטא השפל אותה ההכמחה שהבטיח הקב"ה גם לפושעי
ישראל היותר גרוקים "לכל ידח ממנו נדח".

רשת העצבים שלו, סיתרי לבבו השבור והפצוע היו
רגישים מאד, מזועזעים ומרעירים בדבריו האחרונים האלה, ובגמרו
את דבריו פרץ בזרם דמעות עד מחנק וכל איכריו רטטו,
לסתותיו נפלו גת, רקק דם, שלד מדולדל...

כל אותו היום בער כאש כחנור, החרטה אכלה אותו
בכל פה, קומץ עצמות יכשול כוערות... והבת ובעלה פניהם
לכשו קדרות, לא יכלו עוד לכבש את דמעות עיניהם והם
שטפו בשפע, התהלכו סביבו על בהונות רגליהם כאילו דרכו

על גבי נחלים, ולכותיהם דלקו באש החמלה והרחמים.
ראשו של החולה המסכן התחיל שוקע לאטו עד שצנח
לגמרי על כפיו הרטובים מרמקות, קבר בחם את גולגולתו ובכה
במרירות גדולה את מר גורלו, גידים כחילים בצבצו ועלו על
פניו המכורסמים, חרם הנשכר... ציץ ניבלי, צל עובר...

חשכת הערב הלכה חלוך והתנכר ורק גניחת ההולך
לסות השבית לרגלים את רמי המניחה האפלה. והנה זקף
החולה את קצמו, שלח מבט פחדים מסביב לו, מכטו נצמד
אל פניו כחו כאילו בקש, באלו התחנן, כאילו התפלל, ושוב
נפל על יצועו וקצם את עיניו.

וי! וי! — שאנ פחאום ונלחין אי משכבו ככת, ונפשו
פרפרה בקרבו כצפור פצועה. הרדו אליו מיד בחו וחתנו: מה
לך אבינו כי חרדת כה? ...

— או לי כיום הדין! או לי כיום התוכחה! ... ופניו
החורו חורון-מות. ואחר קשתה עליו נשימתו, גוו נתכווץ, פלצות
אחותהו — הוציא את נשמתו בצעקת "שמע ישראל".

הרב רהורגנה ישב כל אותה העת הארוכה על כסאו
מבלי לגור ושמע בהקשבה גדולה את כל הספור הכפליא הזה
ספי האשה הכבודה בחו של הכשיכר הבקל-חשובה ונתרשם
בזה עד מאד, והוא בקדושתו קבל עליו לעשות מה שיהיה יכול
לעשות לתקונה של הנשמה המסכנה והעלובה של אביה
האומלל. האשה יצאה כאת פני הרב בנמוס ובהכנעה רבה

ובהחזקת טובה לאין קץ על החסד הגדול אשר עשה עם
אביה הנדח.

הרכנים הדיינים ישבו בהחדר החיצון מלאים התפעלות
על אשר רבם הצריק מצא לו לנכון להקשיב בחתענינות כ"כ
סרובה ספור ארוך מפי אשה, שלא כדרכו בקודש. וחנה נגש
אליהם הרב ואמר: אכן אין זה דרכי לשמוע שיחת נשים
ובפרט באריכות כ"כ, ברם הספור הארוך והכפליא הזה אשר
צריך בלי שום ספק להיות לסוד לדורות לדעת להזהר מכל
סחלוקת וביחוד להתרחק מכל דבר הנוגע לעלבונה של תורה
ח"ו. וכאן ספר הרב לפני הדיינים שלו, את הספור על כל
פרטיו. וסיים בדברי תוכחה אלו: הנכם רואים בעיניכם את
האחרית הסרה שהיתה למי שהצטיין בכתיבת כתבי-פלסתר
בולזול ת"ת, אעפ"י שהיתה כאן ג"כ מחשבה שביסודה היה
טונח "לשם-שמים". מיט כל הנוגע בזה לא ינקה כי "אש
היא עד אכדון תאכל" וירא-ה' ינצל הימנה וחוטא ילכר בה,
ואשרי הצדיקים יראי-ה', הזהירים בכבודה של תורת, עליהם
נאמר; והמשכילים יזהירו ככוכבים לעולם ועד.

הופעה חדשה בעולם החזנות והנגינה!

תפוצת המבחר הזה ודאגה להפצתו
 והפצת חזנות
 מלחמה וידועה
 שמואל רבין שוהם
 שמואל אהרן שוהם

רבין כל העולמים
לחן ומקהלה
 עם סכינא
 רבין וסכינא
 ...
 5 צי"ס
 מסר צי"ס ל. נאמן

SOVEREIGN
 of all
WORLDS
 FOR CANTOR WITH CHOIR
 —
 & Prelude For Violin & Piano
 —
LEO ZIPPIN
 Arranged by J. L. Naiman

מחיר חוברת התווים 100 מיל

כתובת המחבר :

הרב ש. ב. שולמן

רחוב הגר"א מוילנא

שערי חסד

ירושלים